

HARM NIESEN

Damherten Amsterdamse Waterleidingduinen

Damherten krijgen de schuld van de achteruitgang in biodiversiteit in de Amsterdamse Waterleidingduinen. De beheerders van het gebied zijn daarom van plan de populatie herten te decimeren. Er zijn veel redenen voor de teruglopende biodiversiteit betoogt Harm Niesen, maar begrazing door damherten hoort daar niet bij.

De kans om in de Amsterdamse Waterleidingduinen damherten te zien is vele malen groter dan elders in ons land in vergelijkbare gebieden. (Foto: Harm Niesen)

Damherten leven al vele decennia in de Amsterdamse Waterleidingduinen (AWD) en nog veel langer in het noordelijk daarvan gelegen Nationaal Park Zuid Kennemerland (NPZK). Daar kwamen in de jaren 1950 al damherten voor, die naar alle waarschijnlijkheid afkomstig waren uit het aangrenzende hertenkamp van het Provinciaal Ziekenhuis in Santpoort. In het NPZK zijn altijd damherten (en reeën) geschoten, om 'verkeersonveilige situaties te voorkomen'. In de AWD daarentegen, is op damherten nooit geschoten, wel op reeën gedurende vele jaren. Het verhaal wil dat zowel reeën als damherten in de vorige eeuw in de AWD zijn uitgezet. Vooral daar zijn de aantallen damherten de laatste decennia sterk toegenomen. Zo sterk, dat nogal wat mensen menen dat het er 'te veel' zijn. Hoeveel herten er zijn weet niemand. Nauwkeurige tellingen zijn onmogelijk, foutentellingen tot 100 procent zijn niet ongewoon. Dit is voor sommigen kennelijk een vrijbrief om steeds grotere aantallen te noemen als bewijs voor een zogenaamde 'overpopulatie'.

Te veel

Om maar vast met de eindconclusie te beginnen: overpopulaties bestaan biologisch gezien niet. De aantallen zijn er, biologisch gezien kan het dus. De damherten in het gebied zijn gezond, dus wat de dieren zelf betreft is er geen enkel probleem. De redenen waarom er iets aan de aantallen damherten in het gebied zou moeten worden gedaan lagen de laatste tien jaar nadrukkelijk altijd en uitsluitend *buiten* de AWD. De dieren zouden een gevaar vormen voor het verkeer en richten schade aan op met name bloembollenbedrijven. Dat laatste was zeker waar. In hoeverre de verkeersonveiligheid veroorzaakt werd door de herten en niet vooral door de verkeersdeelnemers zelf, is zeer de vraag. Feit is dat pas een paar jaar geleden waarschuwborden zijn geplaatst. Sinds twee jaar zijn deze problemen feitelijk geheel opgelost. Er staat nu een effectief hertenkerend raster rondom de AWD en van enig gevaar voor het verkeer of landbouwschade door herten vanuit de AWD is absoluut geen sprake meer. Dat is kennelijk een doorn in het oog van de lieden die zo nodig willen beheren: de beheerders van het NPZK en de gedeputeerde van Noord-Holland, Jaap Bond. Zij willen dat de AWD en NPZK één groot leefgebied voor het damhert wordt, met

overall hetzelfde beheer, lees: schieten. Nieuwe argumenten waren dus broodnodig.

Klachten

Nogmaals, tot voor kort werd er nooit geklaagd over enige vorm van schadelijkheid van de herten in het gebied. Integendeel, de manier waarop de herten het gebied begrazen, werd als nuttig en veel natuurlijker gezien dan wat er in andere duingebieden gebeurt, waar Schotse hooglanders, paarden, schapen en geiten worden ingezet. Niet-inheemse dieren, die zonder uitzondering een veel grotere impact op flora en fauna hebben dan damherten. Natuurlijk hebben de damherten invloed, maar als grote planteneter horen ze thuis in dit gebied. Desondanks werd tot en met 2015 een derde deel van het gebied begraasd door koeien en schapen. Omdat beheerders en provincie ook wel begrepen dat deze begrazing het argument om op damherten te gaan schieten, te weten omdat hun begrazing schadelijk zou zijn voor de natuur, volledig om zeep helpt, hebben zij de schapen en koeien met ingang van dit jaar verwijderd. Overigens wordt een aanzienlijke oppervlakte van het gebied nog steeds jaarlijks mechanisch gemaaid. De rapporten over de vlinders, insecten en de flora leveren op geen enkele manier een bewijs dat damherten schadelijk zijn voor de biodiversiteit. Die schade is er wel, maar heeft als oorzaak – en dat weten de beheerders drommels goed – de overmatige stikstofdepositie vanuit de lucht. Daardoor is de begroeiing van het duin geheel veranderd en zijn veel kalkminnende planten zo goed als verdwenen.

Hypocriet

Overigens is het buitengewoon hypocriet dat uitgerekend de beheerders van de AWD zich zorgen maken over de achteruitgang van de biodiversiteit. Wat hier sinds de jaren vijftig van de vorige eeuw aan achteruitgang en mismanagement heeft plaatsgevonden, kent zijn weerga niet. Sinds die tijd is meer dan een derde deel van het gebied geheel vergraven en afgegraven. Om smerig water uit de Lek te infiltreren en om zand voor Amsterdam-West te winnen. Vanaf diezelfde tijd werden er op grote schaal bossen

Overpopulaties bestaan biologisch gezien niet

aangeplant, met name exotische Oostenrijkse dennen. Grote grazers waren er in die tijd niet. In de jaren zestig werden enkele reeën in het gebied losgelaten. Voor de jacht uiteraard, die daarna nog vele jaren in stand bleef. Damherten kwamen nog later en aanvankelijk ging het om kleine aantallen. Daar is nooit op gejaagd, waardoor ze gelukkig nooit schuw zijn geworden. Hetzelfde geldt voor de vossen in het gebied, die vanaf eind jaren zeventig in het gebied opdoken. Ondanks de explosieve uitbraak van de konijnenziekte myxomatose in de jaren vijftig, kwam het konijn er in de decennia daarna zeer algemeen voor, net als hun toenmalige belagers, wezel, hermelijn en bunzing. Alle drie zijn nu vrijwel uit het gebied verdwenen. De konijnen werden gezien als een plaag en een bedreiging

Kaler kan niet

voor de zeewering: de duinen zouden gaan stuiven en heel Nederland zou onderlopen. De konijnen werden op enorme schaal geschoten – en gestroopt – net als de massaal in het duin gekweekte en losgelaten fazanten. Deze jagersprooien werden bewaakt door jachtopzichters, die illegaal de kleine marterachtigen bestreden, bijvoorbeeld met klemmen waarop vergiftigde chloralose-eieren werden gelegd. Eksters en kraaiachtigen werden geschoten. Door elk groot nest ging een schot hagel en dat kostte vele ransuilen en torenvalken het leven. Ondanks deze ernstige aanslagen broedden er in die tijd veel en veel meer soorten vogels dan nu. En geen van deze soorten is verdwenen door de begrazing door damherten of door de komst van de vos (met uitzondering van de enkele paartjes stormmeeuw en zilvermeeuw die er toen broedden).

Vlinders

De voorstanders van de damhertenjacht hebben geen idee hoezeer de duinen in de loop der jaren veranderd zijn. Behalve de binnenduinrand waren de duinen in de jaren veertig en vijftig van de vorige eeuw bijna kaal en boomloos. In de jaren zestig waren er nog uitbundig bloeiende grote vlakten van hoornbloem en soms driekleurig duinviooltje en rolklaver. Dankzij de zure neerslag verdwenen deze kalkminners. En daardoor, inderdaad, kregen vlinders als de kleine parelmoervlinder en de duinparelmoervlinder het moeilijk. Dit is dus niet te wijten aan de damherten, want hetzelfde effect is ook in andere duingebieden zichtbaar. Nergens in Nederland doen de uiterst zeldzame keizermantel en de aardbeivlinder het zo goed als nu in de AWD. Even spectaculair is de plotselinge uitbarsting van het koevinkje. En zoals overal in het land gaan de aantallen landkaartjes en argusvlinders achteruit. Aanwijzingen voor enig verband met de aanwezigheid van damherten zijn er niet. Klap op de vuurpijl is waarschijnlijk toch wel dat de beheerders nu bezig zijn grote oppervlakten van het duin vrijwel volledig van elke vegetatie te ontdoen. Kaler kan niet. Hoezo, schade aan de begroeiing door begrazing door damherten? Onder het mom van exotenbestrijding en het verwijderen van de stikstofrijke bovenlaag wordt het duin omgevormd tot een woestijn, betaald met belastinggeld uiteraard. Beheer van natuurgebieden door de jaren heen blijkt niet veel meer te zijn dan een opeenvolging van modegrillen.

Biodiversiteit AWD

De volgende broedvogels zijn sinds de jaren zestig uit de AWD verdwenen: zomertaling, patrijs, grauwe kiekendief, torenvalk, boomvalk, scholekster, griel, kleine plevier, Kievit, grutto, wulp, tureluur, kempahaan, visdief, zomertortel, ransuil, steenuil, nachtzwaluw, zwarte specht, oeverzwaluw, tapuit, paapje, grauwe klauwier, wielewaal en geelgors.

De beheerders hebben inderdaad heel wat biodiversiteit te herstellen! Maar liefst 25 soorten, stuk voor stuk indicatoren voor een goed en volledig ecosysteem. Is daar dan niets voor in de plaats gekomen? Zeker wel, maar meestal generalisten, die op vele plaatsen te vinden, zoals als kleine karekiet, bosuil en buizerd.